

Emoční vřelost rodičů jako prediktor sebehodnocení u mladých dospělých

1. Úvod

Emoční vřelost rodičů je v této práci chápána jako dimenze vnímaného rodičovského chování, která zachycuje pozitivní výchovné strategie, zejména vyjadřování náklonnosti, podporu a povzbuzování dítěte (Arrindell et al., 1999; Poliaková et al., 2007). V teoretickém rámci práce se vztah emoční vřelosti k sebehodnocení opírá o pojetí sebehodnocení jako afektivní složky sebepojetí a o předpoklad, že vlastní hodnota se utváří mimo jiné skrze reflektovaná ocenění, tedy zpětnou vazbu od významných druhých, mezi které rodiče patří (Rosenberg, 1965). Z tohoto hlediska představuje emoční vřelost a přijímající rodičovství důležitý kontext pro rozvoj pozitivního sebehodnocení, což odpovídá i teoretickým modelům rodičovského stylu zdůrazňujícím význam emoční vřelosti pro zdravé sebehodnocení (Lamborn et al., 1991; Mikulincer & Shaver, 2012; Rogers, 1959).

Cílem této práce je u mladých dospělých ve věku 20–30 let ověřit hypotézu, že vyšší vnímaná emoční vřelost rodičů bude pozitivně souviset s vyšší úrovní sebehodnocení.

2. Metodologie

Práce má kvantitativní průřezový design. Data byla získána dotazníkovým šetřením v rámci předchozího dotazníkového šetření. Výzkumný soubor tvoří mladí dospělí ve věku 20–30 let ($N=208$). Vnímané rodičovské chování bylo měřeno dotazníkem s-EMBU, konkrétně subškálou emoční vřelosti pro matku a otce (Arrindell et al., 1999; Poliaková et al., 2007). Sebehodnocení bylo měřeno Rosenbergovou škálou sebehodnocení (RSES) (Rosenberg, 1965). Pro každou škálu bylo spočteno celkové skóre jako součet položek. Data byla zpracována v programu Jamovi a graf vytvořen v programu R.

3. Proměnné

Závislou proměnnou v analýze je celkové skóre sebehodnocení. Nezávislé proměnné (prediktory) tvoří celkové skóre subškál vnímané emoční vřelosti matky a otce, dále věk a pohlaví jako kategoriální proměnná.

4. Statistické metody

V rámci statistického zpracování byly odhadnuty dva separátní modely lineární regrese. V modelu A bylo celkové sebehodnocení predikováno emoční vřelostí matky při současné kontrole věku a pohlaví. Ve modelu B bylo celkové sebehodnocení predikováno emoční vřelostí otce, opět při kontrole věku a pohlaví. U obou modelů byly interpretovány regresní koeficienty (B), 95% intervaly spolehlivosti, statistická významnost (p) a míra vysvětlené variability (R^2). Součástí vyhodnocení byly také diagnostické výstupy posuzující předpoklady regresního modelu, konkrétně Q–Q graf reziduí, grafy reziduí vůči predikovaným hodnotám; diagnostické grafy přitom naznačily přibližnou normalitu reziduí a neukázaly výraznou heteroskedasticitu ani systematické odchylky od linearity, takže modely lze považovat za přiměřeně splňující základní předpoklady lineární regrese. Reliabilita použitých škál byla ověřena pomocí koeficientu Cronbachova alfa. Škály vykázaly vysokou až velmi vysokou spolehlivost: sebehodnocení ($\alpha = 0,909$), emoční vřelost matky ($\alpha = 0,882$) a emoční vřelost otce ($\alpha = 0,906$).

5. Deskriptivní statistika

V souboru bylo 208 respondentů; u proměnné emoční vřelost otce chyběly 3 hodnoty ($N = 205$). Celkové sebehodnocení mělo $M = 26,4$; $SD = 5,91$; $Md = 27$; $IQR = 7,25$ a rozpětí 13–40. Emoční vřelost matky dosáhla $M = 18,2$; $SD = 4,27$; $Md = 19$; $IQR = 6$ (rozpětí 6–24) a emoční vřelost otce $M = 15,6$; $SD = 5,10$; $Md = 16$; $IQR = 9$ (rozpětí 6–24).

	Sebehodnocení	Emoční vřelost matky	Emoční vřelost otce
N	208	208	205
Missing values	0	0	3
Mean	26,4	18,2	15,6
Median	27	19	16
Standard deviation	5,91	4,27	5,1
IQR	7,25	6	9
Minimum	13	6	6
Maximum	40	24	24

6. Výsledky regresní analýzy

Model A dosáhl hodnot $R = 0,306$ a $R^2 = 0,0939$ při $N = 208$, což odpovídá vysvětlení přibližně 9,39 % variability sebehodnocení. Při zvýšení emoční vřelosti matky o 1 bod se predikované sebehodnocení zvýší v průměru přibližně o 0,34 bodu, při konstantním věku a pohlaví. Co se týče kontrolních proměnných, tak věk nebyl statisticky významným prediktorem ($B = 0,210$; $p = 0,188$) ani pohlaví nebylo statisticky významné (porovnání ženy vs. muži; $p = 0,359$).

Model B dosáhl hodnot $R = 0,320$ a $R^2 = 0,102$ při $N = 205$, což znamená, že vysvětluje přibližně 10,2 % variability sebehodnocení. Při zvýšení emoční vřelosti otce o 1 bod se predikované sebehodnocení zvýší v průměru přibližně o 0,31 bodu, pokud držíme konstantní věk a pohlaví. Věk se v tomto modelu neukázal jako statisticky významný prediktor ($B = 0,179$, $p = 0,261$) ani pohlaví nebylo statisticky významné (porovnání ženy vs. muži; $p = 0,142$).

Tabulka 1: Ukazatele kvality modelu

Model	N	R	R^2	R^2_{adj}	F	p
A	208	0,306	0,0939	0,0806	7,047	<0,001
B	205	0,320	0,1020	0,0886	7,610	<0,001

Tabulka 2: Regresní koeficienty – Model A

Prediktor	B	SE	β	t	p
Věk	0,210	0,1593	0,0891	1,321	0,188
Pohlaví (ženy vs. muži)	-0,858	0,9341	-0,1451	-0,919	0,359
Emoční vřelost matky	0,343	0,0934	0,2479	3,678	<0,001

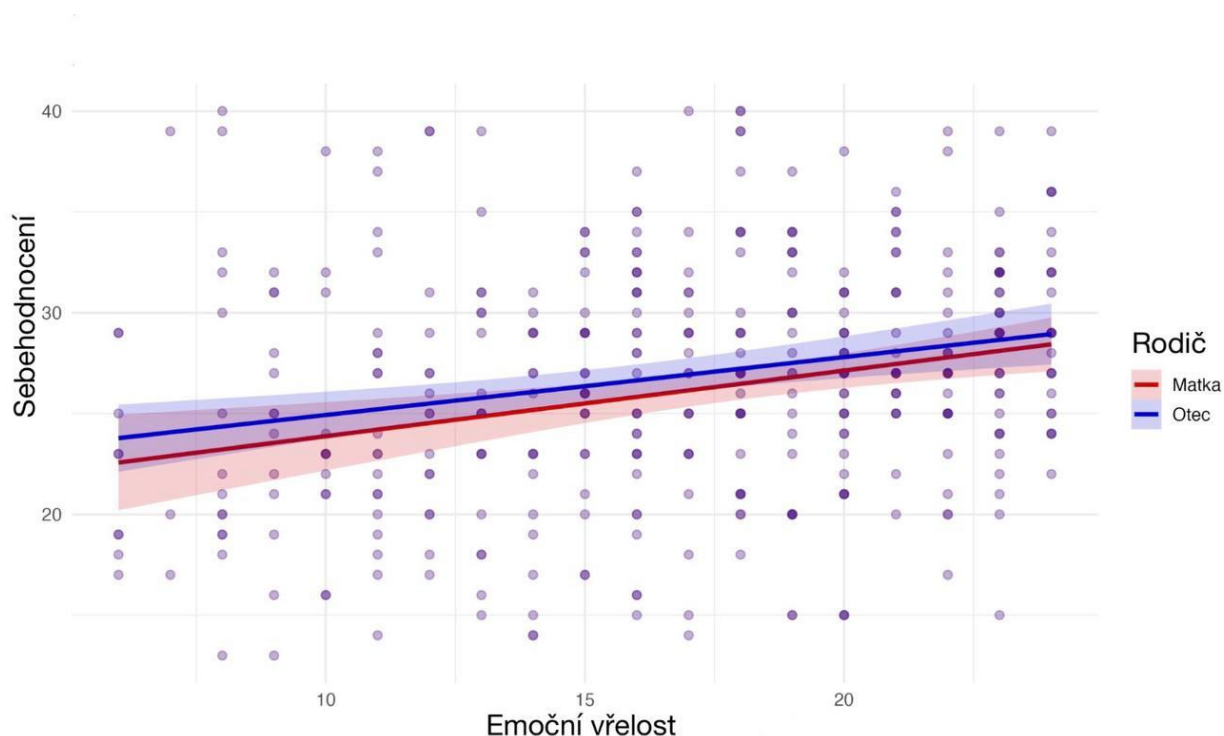
Pozn.: Pohlaví kódováno: 1 = muž (referenční), 2 = žena.

Tabulka 3: Regresní koeficienty – Model B

Prediktor	B	SE	β	t	p
Věk	0,179	0,1593	0,0759	1,130	0,261
Pohlaví (ženy vs. muži)	-1,393	0,9448	-0,2342	-1,470	0,142
Emoční vřelost otce	0,306	0,0785	0,2623	3,900	<0,001

Pozn.: Pohlaví kódováno: 1 = muž (referenční), 2 = žena.

Graf 1: Vztah emoční vřelosti rodičů a sebehodnocení

7. Závěr

V obou separátních modelech lineární regrese se ukázalo, že vyšší vnímaná emoční vřelost rodičů je spojena s vyšším sebehodnocením. Vnímaná emoční vřelost matky ($B = 0,343$; $p < 0,001$) i emoční vřelost otce ($B = 0,306$; $p < 0,001$) byly statisticky významnými prediktory sebehodnocení při kontrole věku a pohlaví, zatímco věk ani pohlaví se jako významné prediktory neprokázaly. Model A s vnímanou emoční vřelostí matky vysvětlil přibližně 9,4 % variability sebehodnocení ($R^2 = 0,0939$) a model B s vnímanou emoční vřelostí otce přibližně 10,2 % ($R^2 = 0,102$). Standardizované koeficienty naznačují, že síla vztahu je v obou modelech podobná a spíše menší až střední ($\beta \approx 0,25\text{--}0,26$). Celkově výsledky podporují hypotézu, že vnímaná emoční vřelost rodičů je spojena s vyšším sebehodnocením, i když vysvětlená variabilita je spíše menší a vztah je pravděpodobně jen jedním z více faktorů ovlivňujících sebehodnocení.

Zdroje

Arrindell, W. A., Sanavio, E., Aguilar, G., Sica, C., Hatzichristou, C., Eisemann, M., Recinos, L. A., Gaszner, P., Peter, M., Battagliese, G., Kallai, J., & van der Ende, J. (1999). The development of a short form of the EMBU: Its appraisal with students in Greece, Guatemala, Hungary, and Italy. *Personality and Individual Differences*, 27(4), 613–628. doi:10.1016/S0191-8869(98)00192-5

Lamborn, S. D., Mounts, N. S., Steinberg, L., & Dornbusch, S. M. (1991). Patterns of competence and adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. *Child Development*, 62(5), 1049–1065. doi:10.2307/1131151

Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2012). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change*. Guilford Press.

Poliaková, M., Mojžišová, V., & Hašto, J. (2007). Skrátený dotazník zapamätaného rodičovského správania ako výskumný a klinický nástroj s-E.M.B.U. *Psychiatria-Psychoterapia-Psychosomatika*, 14(2–3), 79–88.

Rogers, C. R. (1959). A theory of therapy, personality, and interpersonal relationships: As developed in the client-centered framework. In S. Koch (Ed.), *Psychology: A study of a science. Vol. 3: Formulations of the person and the social context* (pp. 184–256). McGraw-Hill.

Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton University Press.